

HASAN GÖĞÜŞ

—
Anı
—

ZOR BAŞKENTLERDE DİPLOMASİ

Prof. Dr. İlber Ortaylı'nın
sunuşuyla

Zor Başkentlerde Diplomasi

ZOR BAŞKENTLERDE DİPLOMASI

Yazan: Hasan Gögüş

Editör: Neclâ Feroğlu

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ő.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Mart 2020 / ISBN 978-605-09-7169-9

Sertifika no: 11940

Kapak tasarımı: Taylan Polat

Baskı: Yıkılmazlar Basın Yayın Prom. ve Kağıt San. Tic. Ltd. Őti.

15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B GüneŐli - Bağcılar - İSTANBUL

Tel: (212) 515 49 47

Sertifika no: 45464

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ő.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 ŐiŐli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Zor Başkentlerde Diplomasi

Hasan Gögüş

İçindekiler

Sunuş / İlber Ortaylı.....	9
Giriş	11
Bakanlığa Giriş ve Dışişlerinde İlk Yıllar (1977-1980).....	15
İlk Dış Tayinim Hindistan (1980-1982).....	29
Cenevre’de Üç Yılda Üç Büyükelçi (1982-85).....	40
Farklı Bir Deneyim: Müsteşar Özel Kalem Müdürlüğü (1985-1987).....	51
Diplomasinin Beşiği Londra (1987-1991).....	58
SSCB’nin Dağılma Sürecinde Daire Başkanlığı (1991-1993)	71
AGİK’ten AGİT’e Viyana Yılları (1993-1997).....	81
Genel Müdür Yardımcılığı Yıllarım (1997-2001).....	89
İlk Büyükelçiliğim, Yeniden Hindistan (2002-2006).....	97
BM Güvenlik Konseyi Seçim Zaferine Giden Yıllar (2006-2009).....	116
Atina’da En Zevkli Büyükelçilik (2009-2011)	129
Bakanlıktaki Son Merkez Görevim Müsteşar Yardımcılığı (2011-2013).....	155
Viyana’da Sıkıntılı Günler (2013-2016).....	165
Lizbon’da Büyük Final (2016-2018)	189
Sonsöz.....	209
Dizin	217

Sunuş

Hasan Göğüş'ün hatıratının Dışişleri mensupları arasında eksik de olsa yürütülen hatırat kaleme alma geleneğinin içinde önemi olduğunu görüyoruz. Osmanlı hariciyesinden beri Türk hariciyesinin diğer dallara göre bir titizliği vardır. Dış ilişkiler görevi sümen altına itilmeye, daha doğrusu hasıraltı edilmeye uygun değildir. Dakik çalışmak gerekir.

Dünya pazartesiden perşembeye iş atmaya müsait değildir. Hasan Göğüş böyle bir geleneğin içinde yetişen, dosyasını tutan, takip eden ve gerekli ilişkileri yürüten bir bürokrattır. Türk hariciyesindeki bürokratların bazıları görevleri bunu icap ettirdiği için sert girişimli ve bazıları daha mutedil yollarla ilişkileri yürüten, hedefe varmayı tercih eden mizaçtadırlar.

Klemens von Metternich, Charles-Maurice de Talleyrand-Périgord, Mehmed Emin Âli Paşa, Otto von Bismarck gibi diplomatların döneminin geçtiği bir dünyadayız. Büyük işleri, profili onlar kadar göze batmayanlar yürütüyor. Zorluk her zaman için kapıdadır. Türk diplomatları için bu hassaten önemlidir. Yapılan hücumlar bundan on yıl evveline kadar düpedüz barut ve kanla bitti. Diplomat şehitlerin isimlerini yaşatmak için bakanlığın oda ve salonları yetmiyor. Gündelik ilişkilerde de durum hâlâ zordur. Büyükelçi Hasan Göğüş'ün önümüzdeki hatıratında da göreceksiniz; bazı ülkelerde diplomat çevrelerinde Türkiye ile ilişkilerde sorun yaratmak gelenekselleşmiştir.

Müze müdürlüğüm sırasından biliyorum; kültürel ilişkileri rahat yürüttüğümüz ülkelerde dış bakanlıkların temsilcilikleri dip-

lomatlarımızla didişmeyi bir sanat ve yapıcılık görevi zannederler. Böyle bir ortamda itidal ve ilişkilerin iyi tespit edildiği evrakı ayrıntısına kadar incelemek şart olmalıdır. Diplomatlara yol gösterecek kaynakların başında henüz tasnifi tamamlanmakta olan Dışışleri Bakanlığı arşivi geliyor. Tabii ilmi içtihat diyeceğimiz tarihi eserler, hatırat ve matbuat ikincisidir.

Diğer dallara göre diplomatlarımız hatıralarını daha çok yazıyorlar ama çoğunun anılarını kaleme almadığı da bir gerçektir. Basımdan evvel provalarını elime aldığım önümdeki önemli hatırat bir bakanlığın anatomisini ve diplomatın görev yolunun koridorlarını çiziyor. Delhi, Atina, Viyana gibi önemli merkezlerde, Lizbon'da ve nihayet Dışışleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcılığı makamında görev yapan bir diplomatın Mülkiye'deki mezuniyetinden emekliliğine kadarki hayatını çok sürekli ve okunabilir biçimde başarıyla çiziyor. Talebem ve çok takdir ve hürmet ettiğim bir devletli olarak Hasan Göğüş'ün hatıratını zevkle ve öğrenerek okudum ve her yetişen diplomat adayının okumasını tavsiye ederim.

Burada özellikle Yunanistan'la ilişkilerimizin sakin geçtiği dönem olan Atina Büyükelçiliği'nin ama asıl önemlisi Viyana yıllarının okunmasını tavsiye ediyorum. Bu hatıratta Dışışleri Bakanlığı'nun en sakin tabiatlı, hadise çıkarmadan görevini yerine getirmeye çalışan mensubunun bazen sorunlu günlere girdiğini ve hareket tarzını göreceksiniz. Türk diplomatının işi zordur ama eski bir devletin memurudur ve kendi çözülmezse onu çıkmaza sokmak mümkün değildir.

İlber Ortaylı

Giriş

1953'te Gaziantep'te memur bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldim. Babam rahmetli Orhan Göğüş, Türkiye İş Bankası Gaziantep şubesinde çalışmakta iken o sene geçici olarak Maraş'ta görevlendirilmiş. Maraşlılar Kurtuluş Savaşı'nda asıl mücadeleyi kendilerinin vermiş olmasına rağmen gazilik payesini Antep'in aldığını iddia ederler. Bu nedenle Maraşlılar ile Gaziantep'li arasında ufak çaplı bir rekabet de mevcuttur. Annemin anlattığına göre sırf Gaziantep'te dünyaya gelmiş olmam için doğum öncesinde babam annemi Antep'e göndermiş.

Arkadaşlarımdan bazıları Antep'in yarısının babamın, diğer yarısının da amcamın olduğunu iddia ederek bana takılırlar. Ancak gerçek böyle değildir. Mülkiyede birinci sınıfta sosyoloji dersinde rahmetli hocamız Prof. Dr. İbrahim Yasa geniş aileyi anlatırken örnek olarak göstermiş olduğu Göğüş'lerden hiçbir zaman büyük arazi veya mal mülk sahibi kimse çıkmamıştır. Bugün sayıları 800'ün üzerinde olduğunu tahmin ettiğim Göğüş ailesinden üniversite mezunlarının büyük bir bölümü bürokrasinin farklı kesimlerinde devlete hizmet vermektedir. Öte yandan ticaret hayatını deneyen aile mensuplarımızdan pek azı ise iş dünyasında başarılı olabilmıştır. Ali İhsan Göğüş, Hasan Celal Güzel (anne tarafından Göğüş'tür) gibi politika sahnesinde bakanlık ve hükümet sözcülükleri yapmış akrabalar ailenin adının ülke çapında tanınmasına katkı sağlamıştır. Anne tarafından akrabam olan politikacılar arasında iki dönem büyükşehir belediye başkanlığı yaparak Gaziantep'in çehresini değiştiren Asım Güzelbey'i de saymam gerekir.

Gaziantep ve Türkiye sınırları dışında yaşayan Göğüş'lerin toplamda Gaziantep'tekilerden daha fazla olduğunu da rahatlıkla söyleyebilirim. Londra Büyükelçiliği'nde görev yaptığım yıllarda Westminster belediyesinin parklar ve bahçeler genel müdürlüğünde ziraat mühendisi olarak çalışan 2018 yılı başında kaybettiğimiz adaşım Hasan Göğüş'le ilk kez İngiltere'de tanıştığımızda ben bile çok şaşırmuştım.

Babamın memuriyeti nedeniyle ilkokulu sırasıyla Ankara, Bonyabat, Van ve Çorum'da okuduktan sonra 1965-66 öğretim yılında TED Ankara Koleji'ne girdim. Ortaöğrenimimi bu okulda ailemden ayrı olarak tamamladım. 1972'de kazandığım üniversite imtihanlarından sonra da mülkiyeyi tercih ettim. Atina Büyükelçiliğim sırasında ziyaretime gelen mülkiyede ilk Yunan uyruklu öğretim üyesi olarak görev yapan Dr. Christos Teazis odamdan çıkarken "önce mülkiye, sonra Yunanistan" diye bağırdığında ne kadar doğru bir tercih yaptığımı daha iyi anladım. Aynı dalda eğitim veren diğer öğretim kurumlarına göre daha mütevazı fiziki imkânlarla sahip olsa da Mülkiyeli olmakla her zaman gurur duydum.

28 Aralık 1976 tarihinde ilk kez yazılı sınavlar için koridorlarına adım attığım Dışişleri Bakanlığı'ndan, 17 yılı büyükelçi olmak üzere yaklaşık 42 yıl hizmet ettikten sonra 23 Ekim 2018 tarihinde yaş haddinden emekli oldum. Bu süre içerisinde aday meslek memurluğundan müsteşar yardımcılığına kadar içerde ve dışarda hiçbir derece veya unvan atlamadan her seviyede görev yaptım. Müsteşar yardımcılığım sırasında o zaman bir diplomatın yükselbileceği en yüksek mevki olan müsteşarlığa birkaç kez vekâlet ettiğim de oldu.

Mesleğimin ilk 10 yılında bugün çoğu ebediyete intikal etmiş hariciyenin sefiri kebirlerinden Kamran İnan, İlder Türkmen, Ercüment Yavuzalp, Nüzhet Kandemir ve Necdet Tezel'in maiyetlerinde çalıştım. Her biri devletimize bakan veya müsteşar olarak hizmet etmiş adı geçen büyükelçilerimden Kamran İnan'dan disiplini, İlder Türkmen'den özgüveni, Ercüment Yavuzalp'ten dosya hâkimiyetini, Nüzhet Kandemir'den titizliği ve Necdet Tezel'den soğukkanlılığı öğrendim.

17 yıllık büyükelçiliğim sırasında Hindistan'da iki, Yunanis-

tan'da beş, Avusturya'da dört ve Portekiz'de bir defa olmak üzere toplam 12 kez Dışişleri bakanlıklarına davet edildim. Avusturya'dan iki defa istişareler için Ankara'ya çağrıldım. Özellikle son dönemde diplomatik hayatta büyükelçilerin istişare için merkeze çağrılmaları sık karşılaşılan bir uygulama olmakla birlikte aynı ülkede bu tecrübeyi yaşayan ilk büyükelçi herhalde ben oldum. Yine büyükelçilik dönemimde beş kez başbakan ziyareti hazırladım. Cenevre'de Ermeniler tarafından ölümle tehdit edildim. Londra'da PKK'nın sefaret baskınına yaşadım.

Bakanlığa girdiğim yılda bakan olan İhsan Sabri Çağlayangil'den emekli olduğum senedeki bakanımız Mevlüt Çavuşoğlu'na kadar sekiz farklı partiden ikisi bağımsız 25 bakanla çalışmışım.

Büyükelçi olarak görev yaptığım son üç ülke olan Yunanistan, Avusturya ve Portekiz'de maalesef üçer diplomatımız teröre kurban gitmişlerdi. Bu nedenle büyükelçilik yıllarım ev sahibi ülkelerin sağladığı yakın polis koruması altında geçti.

Birçok meslektaşımın aksine mülkiyenin üçüncü sınıfında uluslararası ilişkiler bölümüne ayrılan kadar aklımda hariciyecilik olmak yoktu. Dışişleri koridorlarında sayıları gittikçe azalsa da aynı soyadı taşıyanlara sık rastlanır. Bazı çevrelerde hariciyecilerin “monşer” diye yaftalanmasında bilinçaltındaki nedenlerden biri belki de budur. Ama geniş bir aile olan Göğüş'lerden çıkan ilk diplomat ben oldum.

Üstat Yakup Kadri Karaosmanoğlu 1934'te Tirana'da başlayıp 1954'te Bern'de noktaladığı büyükelçilik yıllarına ait anılarını *Zoraki Diplomat* isimli kitabında toplamıştı. Eski müsteşarlarımızdan Ali Tuygan ise 2012'de yayımlanan kitabını herhalde mesleğini severek ve isteyerek yaptığını vurgulamak için “gönüllü diplomat” olarak isimlendirmişti. Yine meslek büyüklerimizden Zeki Kuneralp'ın kitabına mütevazılığınan ötürü “sadece diplomat” adını verdiğini tahmin ediyorum. Bu seriyi devam ettirmek gerekirse Dışişleri'ne büyük bir tutkuyla girmedigimi göstermek için benim de bu kitaba bir ara “tesadüfi diplomat” adını vermek aklımdan geçti.

Anı yazmak Türk insanında maalesef pek yaygın olarak görmediğimiz bir haslettir. Atatürk'ün *Nutuk*'unu bir kenara bıraka-

cak olursak devlet büyüklerimizin kaleme aldıkları hatıralarını okuyamamak sadece tarihçiler için değil, hepimiz için büyük bir kayıptır.

Ben bu kitabı ilk kez istişareler için Ankara'ya çağrıldığım 2016 yaz aylarında yazmaya başlamıştım. Ancak el yazımla kaleme aldığım 15 sayfayı Ankara'dan Lizbon'a gelirken nakil sırasında kaybettim. İkinci denemem Lizbon'da bilgisayar ortamında yazdığım 70 sayfalık bölümün yanlışlıkla silinmesiyle hüsranda sonuçlandı. Bu kitap üçüncü girişimin sonucudur.

Takdir edeceğimiz üzere, bir büyükelçinin, şahit olduğu tüm olayları kaleme alması gerek hukuki zorunluluk gerek ahlaki sorumluluk açılarından pek mümkün değildir. Bu nedenle bu kitapta sadece incir çekirdeğini doldurduğu kadarıyla hatırladıklarımı değil, yazabildiklerimi göreceksiniz. Umarım sıkılmadan okuyabilirsiniz.

Bu vesileyle 42 yıllık diplomatik kariyerim sırasında bugünlere gelebilmemi sağlayan maiyetlerinde çalıştığım bazıları aramızdan ayrılmış meslek büyüğü ustalarımıza, daima en iyinin arayışı içerisinde olduğumdan istemeyerek kırmış olabileceğim mesai arkadaşlarıma, yurtdışında Türk kadınına en iyi şekilde temsil etmiş olan eşim Zerrin'e ve hariciyeci bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldiği için eğitimini farklı ülkelerde tamamlayarak kalıcı arkadaşlıklar kurmaktan mahrum kalan kızım Perin'e, bu kitabın basılmasında destek ve yardımlarını gördüğüm Sayın Aydın Doğan'a, Doğan Kitap mensuplarına ve editörüm Neclá Feroğlu'na teşekkürü bir borç bilirim.

Bir büyükkelçinin kırk iki yıllık anıları

Diplomaside kritik işlerin üstesinden gelmek ustalık gerektirir. Hele ki bir diplomat bu mesleği zorlu başkentlerde yürütüyorsa... 2002'de Hindistan'a büyükelçi olarak atanan, ülkemizi Yunanistan, Avusturya ve Portekiz'de temsil eden Hasan Göğüş, diplomatlık anılarını okurla paylaşıyor.

1953'te Gaziantep'te doğan Hasan Göğüş, 1976'da Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. Diplomatik kariyerine 1977'de başladı. Yurtdışında sırasıyla Yeni Delhi Büyükelçiliği'nde ikinci kâtip, BM Cenevre Ofisi nezdinde Türkiye daimi temsilciliğinde başkâtip, Londra Büyükelçiliği'nde müsteşar, AGİT'te daimi temsilci yardımcısı olarak çalıştı. Merkezde, Müşterek Güvenlik İşleri,

Savunma Anlaşmaları ve Uygulama dairelerinde ikinci kâtiplik, müsteşar özel kalem müdürlüğü, BDT genel müdürlüğünde Orta Asya daire başkanlığı, AGİT Silahların Kontrolü ve Silahsızlanma genel müdür yardımcılığı, Çok Taraflı Siyasal İşler genel müdürlüğü ve Avrupa Birliği ve Avrupa ülkeleriyle ikili ilişkilerden sorumlu müsteşar yardımcılığı görevlerinde bulundu.

tavsiye edilen
KDV'siz
satış fiyatı

₺ 30

Sertifika no: 11940

ISBN 978-605-09-7169-9

9 786050 971699

Doğan
Kitap